

לבדק הבית. בכל אלו והדומה להם, מועלין בהם⁽⁴⁵¹⁾ ובמה שבתוכן⁽⁴⁵²⁾, מי שאכל אותם או נהנה מהן.

אבל, אם הקדיש בור, ואחר כך נתמלא מים⁽⁴⁵³⁾, אשפה, ואחר כך נתמלא זבל, שובך, ואחר כך נתמלא יונים, אילן, ואחר

הפירות כשהן משבעת המינים ראויים לביכורים, מכל מקום, אינו נקרא "ראוי למזבח", כי את הביכורים נתנו לכהן ולא למזבח.

ורבינו עובדיה כתב: הפירות ראויין לביכורים. וכן כתב רבינו אליקים בשיטה מקובצת. ותמה התוס' יום טוב: על בכורים אין קדושת מזבח כלל, אלא מתנות כהונה הוא? ועוד, הרי אילן שהוקדש, פטורים פירותיו מבכורים, שנאמר "בכורי אדמתך" ולא של הקדש? כמבואר במסכת בכורים.

הרשב"ש מתרץ: כיון דבכורים טעונין הנחה לפני המזבח, שפיר נקראים ראוי למזבח. ומה שאחר כך נותנין אותם לכהנים, מה בכך, הכהנים זוכים בהם משלהן גבוה, כשם שהם זוכין בחטאת ואשם וכדומה.

451. כתב הרשב"ש: אם נהנה בהם שוה פרוטה, כגון: הצניע חפציו בבור, או הוריד שם חבית מים לקרר, וכן אם תלה חפציו באילן, או נתן יונים שלו בשובך, והניח זבלו באשפה.

ורבינו תם, חולק עליו, מפני שבכל דוגמאות אלו, נהנה במחומר לקרקע, ואין מעילה במחומר לקרקע, כמבואר בגמרא [לקמן ובדף יח ב].

על כן, פירש רבינו תם, שמדובר שתלש חוליא מן הבור ונהנה מן התלוש, ודוגמתו בשאר הדברים המחוברים.

והרמב"ן כתב שם, כגון שהיה כותל בנין בתוך הבור [כלומר, הבור מרוצף בבנין] ותלה עליו חפציו, ובאופן זה כולי עלמא מודים, שמועלין, מאחר שאין דינו כמחומר, כיון שהיה תלוש לפני שחיברו לבור ["תלוש ולבסוף חיברו"].

והאמת, שהרשב"ש עצמו הרגיש בקושיא זו. ומבאר על פי הגמרא שם בדף יח [עיינין שם]

שרק מעילה על ידי פגם נלמד מתרומה, ועליה נאמר שאין מועלין במחומר. אבל מעילה על ידי הנאה בלבד, הנלמד מעבודה זרה, מועלין אף במחומר. [וכנראה שהיה לו גירסא אחרת בגמרא שם]. וכן כתב המאירי בבבא בתרא [שם].

452. גירסת המשנה.

453. בענין חצר הקדש

הקשו הראשונים: למה לא יקנה הבור את המים להקדש, מטעם קנין חצר, כשם שחצר קונה להדיוט?

ויש כאן אריכות דברים, ומאחר שאין הדברים נוגעים כל כך ישירות להלכות מעילה, לכן נביאם בקיצור.

הרשב"ם והתוס' [בבא בתרא שם], וכן כתבו התוס' בסוגיתנו, והאגודה [הובא במגן אברהם סימן קנד ס"ק כ"ג] ועוד ראשונים, מתרצים, שאין קנין חצר קונה להקדש כלל, לפי שקנין חצר נתרבה משום "יד", ואין יד להקדש. כלומר, בהדיוט נאמר [שמות כב] "אם המצא תמצא בידו הגנבה", ודרשו חז"ל [בבא מציעא] "המצא תמצא", לרבות חצירו, ולא בהקדש.

והאגודה סובר כן גם לגבי בית הכנסת, ועיין בקצות החושן [פתיחה לסימן ר].

והרמב"ן ועוד ראשונים חולקים, וסוברים שחצר של הקדש קונה להקדש, אלא שאין מועלים בו. ומבארו הקצות החושן [וכן מפורש בריטב"א בשם ר"י]: כיון שלא הוקדש במפורש על ידי אדם בקדושת פה.

ומוכיח כן הקצות החושן מהקדש של עכו"ם שנחלקו תנאים [זבחים מה א] אם מועלים בו, ואף על גב דודאי קני ליה הקדש, ובכל זאת יש צד לומר שאין מועלין בו.